

Otázky SZZ pro studijní program filosofie obor filosofie humanitních věd (dále FHV)

Tato verze otázek k SZZ je platná od AR 2014/2015 a pro další akademické roky.

SZZ je složena ze dvou částí, jejichž pořadí si určuje kandidát sám:

- rozprava: orientační čas rozpravy je cca 60 minut. Jedná se o rozpravu nad otázkou a literaturou k otázce. Konkrétní délka zkoušení každého jednotlivého studenta/ky je v kompetenci předsedy zkušební komise.
- obhajoba bakalářské práce: orientační doba obhajoby je cca 30 minut.

Téma rozpravy státní závěrečné zkoušky z oboru FHV je rozděleno do tří oddílů:

- První oddíl (A) představuje období dějin filosofie, o které kandidát souvisle pojedná.
- Ve druhém oddílu (B) jsou zařazena podtémata, která se týkají buď sociální či politické filosofie, logiky nebo etiky a rámcově souvisejí s obdobím, o kterém byl první oddíl.
- Ve třetím oddílu (C) jsou uvedeny prameny nebo jejich části, jejichž znalost se u zkoušky vyžaduje. Pokud je pramenné literatury vzhledem ke zkoušenému období dějin filosofie nedostatek, jsou ve třetím oddílu zařazeny i texty ze sekundární literatury.

Oddíly:

A: dějiny filosofie

B: sociální a politická filosofie nebo logika či etika

C: příslušná primární a sekundární literatura k otázce

Otázky

1. OTÁZKA

A: **Předsókratovská filosofie**

řecká mytologie, zlomky předsókratovských myslitelů, parmenidovská a hérakleitovská metafyzika

B: sociální a politické myšlení v období antické civilizace

C: zlomky předsókratovských myslitelů, Hérakleitos - Řeč o povaze bytí

2. OTÁZKA

A: **Antropologický obrat a athénská škola**

sofisté versus sókratovská tematizace člověka, Sókratés

B: pojetí „polis“ u Sókrata

C: Jan Patočka o Sókratovi

3. OTÁZKA

A: **Platón**

Platónova nauka o idejích, člověku a společnosti; dialogy a jejich filosofický status

B: Platónův ideální stát a ústava

C: Platón - Faidón, Politikos, Ústava, Timaios, Menón

4. OTÁZKA

A: **Aristotelés**

Aristotelova kritika platonismu a jeho metafyzika

B: Aristotelova východiska hledání spravedlivého uspořádání řeckého městského státu a základy aristotelské logiky

C: Aristotelés (Metafyzika – knihy I, IV, V, VII, X, Etika Nikomachova, Kategorie, Druhé Analytiky)

5. OTÁZKA

A: **Helénistické období**

stoicismus, středoplatónská filosofie, skepticismus a epikureismus, novoplatonismus a jeho varianty

B: Sociální a politické teorie období republikánského a císařského Říma

C: Lucrecius - O podstatě světa, Epikúros - List Menoikeovi, P. Hadot - Plótinus čili prostota pohledu, H. Long - Helénistická filosofie

6. OTÁZKA

A: **Období apologetů a východní patristika**

filosofie a křesťanství, dějiny od Justina po pozdní řeckou patristiku

B: apoftegmata pouštních otců viz

(http://en.orthodoxwiki.org/Sayings_of_the_Desert_Fathers)

C: Klement Alexandrijský – Stromata, Origenes – ContraCelsum (výběr), Řehoř z Nyssy – ContraEunomium (výběr)

7. OTÁZKA

A: **Západní patristika**

otázka svobody a milosti v západní patristice

B. Sociální a politické teorie křesťanské provenience

C: Augustinus Aurelius – Vyznání, De civitate Dei

8. OTÁZKA

A: **Raná scholastika**

Cassiodorus a Boethius; Spor o univerzálie, J. ScottusEriugena, Anselm s Canterbury, Abélard, arabská filosofie

B: období rozpadu antické civilizace a nástup feudálního systému v Evropě

C: Boethius - Filosofie utěšitelka, Anselm z Canterbury - Proslogion, A. de Libera - Středověká filosofie

9. OTÁZKA

A: **Vrcholná a pozdní scholastika**

recepce „arabského“ Aristotela, Albertus Magnus, Tomáš Akvinský a jeho pojetí vědy a víry, člověka, duše a politiky a dále nominalistické řešení sporu o univerzálie, analýza jazyka, R. Bacon, DunsScottus, Vilém Ockham

B: Politické uspořádání společnosti u Tomáše Akvinského, etika přirozeného zákona

C: T. Akvinský - O jsoucnu a bytnosti, S. Sousedík - Jsoucnu a bytí; Úvod do četby sv. Tomáše Akvinského, P. Floss - Architekti křesťanského středověkého vědění, V. Ockham - Vybrané texty z oboru logiky a metodologie

10. OTÁZKA

A: Renesanční filosofie

principy humanismu, reformace a její vliv na filosofii, M. Kusánský, G. Bruno, F. Bacon

B: Emancipace sociálních a politických teorií v kontextu renesance (N. Machiavelli)

C: M. Montaigne - Eseje, M. Kusánský - O ne-jiném, Soukromník o mysli, G. Bruno – Dialogy

11. OTÁZKA

A: Karteziánský obrat a kontinentální racionalismus 17. a 18. století

Základní rysy novověké filosofie a novověkého obrazu světa; Descartes: metodická skepse; sebejistota vědomí; ontologický důkaz Boha; karteziánské pojetí světa - res cogitans a res extensa; occasionalismus; Spinoza: ontologie - substance, atributy, mody; psychofyzický paralelismus; antropologie a etika - problém svobody, amor Dei intellectualis; Leibniz: monadologie, předzjednaná harmonie, theodicea

B: Francouzské osvícenství a náboženská koncepce deismu – Voltaire, Montesquieu, Diderot, d'Alembert, Helvétius, Holbach, La Mettrie, Rousseau

C: Descartes: Rozprava o metodě; Leibniz: Monadologie

12. OTÁZKA

A: Britský empirismus 17. a 18. století

Locke: analýza idejí; primární a sekundární kvality; otázka substance; Berkeley: kritika Lockových nedůsledností; „Esseestpercipi“; otázka Boha; Hume: ideje a dojmy; principy asociace idejí; kritika pojmu kauzality a substance

B: Politický liberalismus

C: Locke: Esej o lidském rozumu; Hume: Zkoumání lidského rozumu

13. OTÁZKA

A: Kant, Fichte a novokantovství

(Kant: Kritika čistého rozumu – transcendentální estetika, transcendentální analytika, transcendentální dialektika; Kritika praktického rozumu; Kritika soudnosti; Fichte: pojem vědosloví; rozdíl mezi idealismem a materialismem; absolutní Já jako pramen vší zkušenosti; absolutní Já, konečné Já a ne-Já; vznik vědomí a sebevědomí; Marburská škola - Cohen, Natorp, Cassirer; Bádenská škola – Windelband, Rickert; Vaihingerův fikcionalismus)

B: Kantova praktická filosofie; Fichtova politická filosofie

C: Kant: Prolegomena ke každé příští metafyzice; Základy metafyziky mravů

14. OTÁZKA

A: Schelling a Hegel

(Schelling: pojetí absolutna jako základu vší skutečnosti; přírodní filosofie - princip polarity a stupňování; transcendentální idealismus; filosofie dějin; filosofie umění; filosofie identity; Hegel: logika - pojem absolutna a kategorie; dialektický samovývoj absolutna; absolutní idea jako vrcholná definice absolutna; filosofie přírody - příroda jako jinobytí absolutní ideje; filosofie ducha - umění, náboženství a filosofie jako formy sebepoznání absolutního ducha)

B: Hegelova filosofie práva

15. OTÁZKA

A: Rozpad Hegelovy školy, německý materialismus, marxismus a neomarxismus
starohegelovci a mladohegelovci; Bauer, Strauss, Feuerbach: kritika křesťanství; Marx, Engels: dialektický materialismus; neomarxismus: frankfurtská škola – Horkheimer, Adorno, Marcuse, Habermas

B: Marxův historický materialismus a kritika pozdního kapitalismu v dílech představitelů frankfurtské školy

C: Marx: Německá ideologie; Marcuse: Jednorozměrný člověk

16. OTÁZKA

A: Klasický pozitivismus

Comte; Mill; Spencer

B: sociální a politická filosofie období pozitivismu (Comtova sociologie – sociální statika sociální dynamika, zákon tří stádií; Spencerova sociologie – vojenský a průmyslový typ společenského zřízení); etický utilitarismus (Bentham, Mill)

C: Mill: O svobodě, Utilitarismus

17. OTÁZKA

A: Existencialismus a personalistická filosofie

Kierkegaard: člověk jako existence; odcizení a prožitek úzkosti a zoufalství; tři stadia lidské existence; příběh o Abrahámovi; Camus, Sartre, Marcel, Jaspers, Buber, Lévinas

B: Existencialistická morálka a Lévinasova etika

C: Kierkegaard: Bázeň a chvění; Sartre: Existencialismus je humanismus; Buber: Já a ty

18. OTÁZKA

A: Voluntarismus

Schellingova pozdní pozitivní filosofie; Schopenhauer: svět jako představa a jako vůle k životu; úděl člověka na světě; estetická, etická a filosofická cesta vykoupení; Nietzsche: romantické období – apollinské a dionýské umění, optimistický a tragický pohled na svět; vědecké období; metafyzické období – metafyzika vůle k moci a věčného návratu stejného, noetický perspektivismus

B: Nietzscheova teorie nadčlověka, pojem nihilismu, kritika křesťanství, koncepce dvojí morálky

C: Schopenhauer: Metafyzika lásky a hudby; Nietzsche: Soumrak model

19. OTÁZKA

A: Filosofie života a historismus

Bergson, Driesch, Klages, Keyserling, Simmel, Dilthey, Spengler

B: Bergsonovo pojetí otevřené a uzavřené společnosti; Simmelova sociologie; Spenglerova kulturní morfologie

C: Bergson: Čas a svoboda; Spengler: Člověk a technika

20. OTÁZKA

A: Fenomenologie

Husserl: základní myšlenky fenomenologie; přirozený svět (Lebenswelt); Scheller: fenomenologická axiologie; Merleau-Ponty: fenomenologie tělesnosti; Patočka: asubjektivní fenomenologie; lidská existence jako pohyb

B: Husserlova a Patočkova filosofie dějin

C: Husserl - Karteziánské meditace; Patočka: Kacířské eseje o filosofii dějin

21. OTÁZKA

A: Martin Heidegger

Kritika tradiční metafyziky a projekt fundamentální ontologie; člověk jako pobyt (Dasein); základní rys pobytu - starost; existence autentická a odcizená

B: Heideggerova filosofie dějin

C: Heidegger: O pravdě a bytí; Co je metafyzika?

22. OTÁZKA

A: Hermeneutika

Heideggerova hermeneutická ontologie; Gadamerova hermeneutická ontologie řeči; Ricoeurova hermeneutika symbolů a textů

B: Habermasova kritická a komunikativní hermeneutika; Apelova transcendentální hermeneutika a pragmatika

C: Gadamer: Problém dějinného vědomí; Ricoeur: Úkol hermeneutiky

23. OTÁZKA

A: Strukturalismus a postmoderna

Saussurův lingvistický strukturalismus; Kuhn: teorie vědeckých revolucí; pojem paradigmatu; Foucault: pojem epistémé; Lyotardův projekt postmoderny; Feyerabend: epistemologický anarchismus; dekonstrukce ve filosofii Derridy

B: Lévi-Straussova strukturální antropologie

C: Foucault: Archeologie vědění; Kuhn: Struktura vědeckých revolucí

24. OTÁZKA

A: Novopozitivismus, analytická filosofie a kritický racionalismus

(Russell, Vídeňský kruh – Wittgenstein (jazykové hry), Carnap (verifikovatelnost jako kritérium smyslu); Quine; Popper (falzifikovatelnost jako kritérium smyslu)

B: Popperova kritika historicismu a teorie otevřené společnosti

C: Wittgenstein: Tractatuslogico-philosophicus; Popper: Bída historicismu

25. OTÁZKA

A: Filosofie a přírodní vědy

(Filosofie přírody a přírodověda; vývoj přírodovědeckého obrazu světa v 19. a 20. století - evoluční teorie; teorie relativity; kvantová fyzika; kosmologie; teorie chaosu; teorie disipativních struktur)

B: Principy evoluční etiky a jejich důsledky

C: Polkinghorne: Kvantová teorie; Coles: Kosmologie